— Вставай, сину, вже швидко буде розвиднятись.

Підводжу голову з постелі: в хаті блимає, вікна затулені чорним сукном темряви, не можна вгадати, скільки минуло вже ночі й скільки ще буде,— ніщо про світ не нагадує.

— Вставай, сину, підемо.

Протираю од сну очі.

— Куди, мамо?

— О, а хіба ж ти забув: підемо дивитись, як сонце сходить. Ти ж просив, щоб тебе збудили. Вставай! — підводить мене.

Так, я прохав, щоб мене збудили, я давно вже марив про це, коли ж тепер...

— Спати хочеться, мамо, дуже,— пхикаю я і, мов винуватий, схиляю сонну голову матері на груди.

— Вставай, вставай, не лінуйся,— чую ніжний, лагідний, проте невблаганний голос.

Мнуся, починаю, позіхаючи, одягатись, сопу. Мати нашвидку допомагає, вмиває холодною водою.

І ще на моїх очах теліпалося якесь клоччя од сну, а ноги плутались, мов у гарбузинні, а ми вже з хати вийшли у свіжу темряву.

В темряві видно було одне тільки небо — далеке, темне, як оксамит; а по йому безліч золотих жучків — лежали горілиць і перебирали золотими ніжками, не маючи сили рушити з місця.

Обвіяв усього, мов злив холодною купіллю з ніг до голови, весняний вітерець,— струснув плечима, ніби скидаючи останні дрімоти.

Я засипаю вже матір, як горохом, усякими питаннями, і мій цікавий дзвінкий голос будить сонну темряву.

Мати думає щось своє: одповідає лагідно, проте коротко, уривками, іноді зовсім мовчить.

Мушу мовчати й собі. Озираюсь кругом: чого ж це, одначе, не світає — темно-темно, як у льоху? Аж сумно. І мати мовчить. Із темряви вирізувалися розпливчасті контури страховищ, чорних, волохатих. Перед очима виростали якісь високі стіни, страхітні скелі — мертві, страшні. Здавалось — ось-ось зразу обуряться на нас, задавлять.

Ставало тоскно. Дитяче зневір’я почало лякати мене. Забувалося, де ми йдемо і куди. Може, звідсіль ніколи ми не виберемося, може, ми вже там, де сонця не буває, де завжди ніч...

Незвичайно висока постать моєї матері в темряві здається чужою, незнакомою.

"А що, як це не моя мати? — миготить полохлива думка, і в грудях стає холодно.— Може, це омана водить мене, малого, темної ночі серед невідомих гір та бескеття?"

— Мамо! — сіпаю матір за рукав.— Мамо, що це за гори?

— Де, сину?

— А оце коло нас?

— Це не гори — це сади.

Подув вітерець — і мертві, страхітні скелі дихнули з темряви весняним цвітом та зеленим рястом.

Дихала могутня сила — жива, запашна.

"І який же я боязкий",— соромлю себе, осміхаючись. Голос матері зразу заспокоїв мене.

І знову я пригадую, знову марю, що буде.

З темряви насувались примари все нові й нові, химерні, страхітніші, простягали з боків руки, намагаючись ухопити мене, гнались за мною, хотіли одірвати мене од матері й кинути самого блудити в цих нетрях.

Я міцно держався за руку матері, сміливо озирався на їх, нахвалявся рукою й навіть дражнився...

— А ось уже, хвалити бога, й на світ благословиться! — чую голос матері.

Справді світало. Як же я не помітив!.. За великими тінями прогавив, коли на сході почало видніти. Вставала звідтіль якась ясна сила й стіною пхала темряву і всі її страхіття на захід.

Швидко гасилися зірки, як лампадки після всеношної, а край неба на сході пашів рожевим світом, як лице дитини, що недавно підвелася од жаркої подушки. Рожева темрява впала на поле, на скелі-сади, на якесь село, що помалу виринало із рожевих сутінів. Лежать іще сутінки на хмарах-садах, немов попелом закурило їх, та вже хтось продимає куряву

над їми і з-під неї вирізуються сизі плями — буйний на дереві цвіт. Як сніг, забіліли десь на рожевому тлі білі стовбури березок, а над ними зеленими хмарками темніли кучеряві, в дрібному молодому листу, віти.

Щось діялось дивне, чудне, і в моїх грудях прокидалось легеньке хвилювання.

А в селі прокидався гомін — якийсь скучний, сердитий. Хрипко озивається худоба, чути короткі сердиті вигуки, ляскання батога. В рожевому, потьмареному світі, як на дні якоїсь ями, вештаються поміж зеленими садами люди — лихі, заспані, нечесані, абияк одягнуті. Сон турляє ними у всі боки — через груддя, через колоддя. Спотикаються, сердито одвертають лице од рожевого світу, і в заспаних очах їх іще не горить огонь життя — радощів і сміху немає ще й сліду.

А сади, як живі, повернулись до сходу, не зворухнуться, радісно дожидають чогось із видного краю. Дожидають непорушно, терпляче, і тільки дедалі видніє їх чоло, ясніє радісний усміх.

Ми спинились.

Ось-ось випливає щось на рожевий серпанок дивне, ясне, радісне.

Б’ється серце.

"Ідуть! Ідуть! Ідуть!.." — радісно захлинаючись, на всі сади й діброви затьохкав соловей, кинувся поринати десь у зелені.

Пішов радісний шелест.

Справді, щось виходить, якась радісна, золота процесія, і вже на рожевому тлі золотими голками блиснуло скілько променів.

Здавалось, якісь зореносці, обійшовши землю, вибирались до нас на гору з корогвами, з бунчуками, з радісними сурмами, високо підіймаючи вперед золоту зорю.

— Ах!..— виривається мимоволі з моїх грудей радісний крик.

Це було перше диво, перше чудо, що діялось на моїх очах

А із затінку виринула вже очеремха в білому цвіту, мов зморена, квола панна в зеленому вінку,— рожевому досвітку вклоняється.

Спалахнув рожевим усміхом молодий вишняк.

А далі, мов широке море, розгортає зелені груди мертва скеля-діброва, осміхається тихою усмішкою велетня.

В селі залящав десь радісний сміх — прокинувся і він, ледачий.

В грудях здавлювало дух...

Що то буде далі?

Аж ось на обрію, під рожевою тканкою, швидко почало вигинати спину щось чорне, волохате, мов те страхіття, що лякало мене перед світом.

Вигнуло спину, випростало лапи, і на рожевому тлі випливала, як чорна мара, пелехата хмара, розкидала кругом од себе безліч рук і ніг.

Здавалося, сама вона не рушала, тільки одна з її лап почала виростати вдовж, ширитись, розкривати все ширше й ширше волохату жменю.

Досунулась до золотого проміння й лягла на його чорною плямою.

* * *

Погасав рожевий світ. Смутком повійнуло над садами: стемніли, охмурніли.

В селі замовк, сховався сміх. Хмара розпливалася на все небо. Ущух соловей. Сльози душили мене: не буде ясного дня, не буде радісного свята...

— Мамо, нащо це так?

Мати зітхнула, почала мене розважати.

Вона казала, що хмари розійдуться, а сонце-таки засяє, що з цієї хмари на наші сади, на наші лани підуть дрібні дощі, і будуть рости вони густіше, зеленітимуть буйніше.

Та серце одверталося, нудилося в той час од тії розваги, а очі ворогом позирали на хмару: це ж вона потьмарила мені моє сподіване, обмарене свято, мій перший, золотий ранок.

25.11. 1914